

A KÁRPÁT-MEDENCE VASKORI EMBERTANI LELETEINEK FŐBB TAXONÓMIAI ÉS METRIKUS JELLEMZŐI

K. Zoffmann Zsuzsanna

Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Osztálya, Budapest

K. Zoffmann, Zs.: Main metric and taxonomic data of the anthropologic finds dating from the Iron Age in the Carpathian Basin. This catalogue sums up the anthropological finds of prehistoric Carpathian Basin from the Iron Age published in the literature to complete the similar catalogues earlier published about the Neolithic and Copper Ages (Zoffmann 1984) and the Bronze Age (Zoffmann 1994a). The text lists the sites, the number and published taxonomic definition of finds while the tables comprise the mean skull measures grouped according to geographical region units. Finds with uncertain archaeological classification are not represented in the catalogue.

Keywords: Carpathian Basin; Hallstatt culture; Mezőcsát culture; Illyrians; Bosut-Basarabi Culture; La Tène; Scythianx; Celts; Metric and Taxonomic data.

A jelen katalógus a már korábban közreadott neolitikus és rézkori (Zoffmann 1984), illetve bronzkori (Zoffmann 1984a) periódusok hasonló katalógusainak zárásaként, az őskori Kárpát-medence, irodalomban szereplő vaskori embertani leleteit foglalja össze. A szöveges rész a lelőhelyeket felsorolva, a leletek számát és közölt taxonómiai meghatározását ismerteti, míg a táblázatok a koponyaméretek átlagait tartalmazzák. Egyes kultúrákon belül az elkülönülő földrajzi tájegységek leleteinek méretei külön kerültek átlagolásra. A bizonytalan régészeti besorolású leletek a katalógusban nem szerepelnek.

Az adatgyűjtés 1993-ban zárult.

I. Korai Vaskor

Hallstatt kultúra

1. *Kőszeg (Güns)-St. Veitsberg* – Lebzelter 1928: 1 ♂; robosztus mediterrán.
2. *Smolenice* – Jelinek 1975: 1 gyermek, 1 ♂, 2 ♀ = 4 egyén; 1 alpi ♂; rituális leletek, antropofágia.
3. *Süttő* – Zoffmann közöletlen, *cit.* Vadász 1983, 1986: 2 gyermek, 3 ♂; 2 felnőtt = 7 egyén; hamvasztás.
4. *Százhalombatta* – Zoffmann közöletlen, *cit.* Holport 1986: 3 ♂, 1 ♀, 1 felnőtt = 5 egyén; hamvasztás.
5. *Ugod-Katonavágás* – Zoffmann közöletlen, *cit.* Mithay 1988: 1 gyermek, 1 ♂, 4 ♀ = 6 egyén; hamvasztás.
6. *Vaskeresztes-Diófásdülő* – Zoffmann közöletlen, *cit.* Fekete 1981, 1985: 2 ♀; hamvasztás.
7. *Velem-Szentivéd* – Zoffmann 1994b: 1 gyermek.

Mezőcsáti kultúra

1. *Adács-Víztározó* – Éry 1991: 2 gyermek.
2. *Ároktő-Pelypuszta* – Nemeskéri-Deák 1954: 1 ♂; keleteuropid + taurid.
3. *Boconád-Dobogó* – Éry 1991: 1 ♂.

1. táblázat. Korai vaskor
Table 1. Early Iron Age

Martin No	Hallstatt kultúra						Mezőcsáti kultúra						Bosut-Basarabi kultúra				
	(Smolenice JELÍNEK '75)			(Kőszeg LEBZELTER '28)			(Ároktő, Dormánd, Füzesabony, Hatvan, Maklár, Sirok, Tápé ÉRY '91, NEMESKÉRI-DEÁK '54)						(Hrtkovci-Gomolava ZOFFMANN közöletlen)				
	N	♂ $\bar{x}$	♀ $\bar{x}$	N	♂ $\bar{x}$	♀ $\bar{x}$	N	♂ $\bar{x}$	s	N	♂ $\bar{x}$	♀ $\bar{x}$	s	N	♂ $\bar{x}$	♀ $\bar{x}$	s
1.	1	190	2	185,0	1	182	15	184,1	6,94	18	175,7	5,21	9	183,3	15	176,7	7,04
8.	1	144	2	142,0	1	135	14	140,2	6,93	16	134,1	4,86	9	137,4	13	132,9	3,87
9.	1	100	–	–	1	93	17	98,1	4,17	19	94,0	3,29	8	96,6	13	93,5	3,57
17.	–	–	–	–	1	123	11	136,9	4,99	10	128,3	4,14	5	142,0	9	129,6	–
20.	1	104	2	99,0	1	102	12	116,0	3,10	12	109,8	3,70	9	119,8	11	111,7	4,05
45.	–	–	–	–	1	138	3	134,0	–	5	124,2	–	5	124,4	10	124,4	3,31
47.	–	–	–	–	1	117	8	112,0	–	13	108,0	7,58	5	112,6	9	106,3	–
48.	–	–	–	–	1	66	11	65,7	3,04	15	62,0	4,04	5	65,8	11	61,6	3,93
51.	–	–	1	35	1	39	12	41,5	1,93	15	40,3	1,75	6	40,3	12	38,6	1,90
52.	1	34	1	33	1	32	12	31,8	2,25	14	31,9	1,41	6	32,0	12	31,7	1,94
54.	–	–	–	–	1	24	10	24,5	2,46	15	23,9	1,58	7	24,9	12	22,8	1,68
55.	–	–	–	–	1	49	11	50,8	3,55	15	47,5	2,80	5	47,0	11	47,1	3,45
66.	–	–	2	102,5	–	–	9	102,8	–	12	94,4	6,47	8	93,5	10	92,6	2,76
8: 1	1	75,8	2	76,9	1	74,2	13	76,4	4,88	16	76,8	3,64	9	75,0	12	76,0	2,84
17: 1	–	–	–	–	1	67,6	11	75,3	2,29	10	74,3	2,72	5	77,8	9	74,3	–
20: 1	1	54,7	2	53,7	1	56,0	12	63,1	1,84	12	62,8	2,61	9	65,4	11	63,8	2,26
9: 8	1	69,4	–	–	1	68,9	14	70,2	3,37	15	69,9	3,10	8	69,6	12	71,0	3,55
47:45	–	–	–	–	1	84,8	2	83,7	–	3	84,9	–	4	90,2	6	86,7	–
48:45	–	–	–	–	1	47,8	3	49,3	–	4	49,9	–	4	52,5	8	50,0	–
52:51	–	–	1	94,3	1	82,1	12	76,7	3,38	14	79,1	3,31	6	74,4	11	81,7	4,48
54:55	–	–	–	–	1	50,0	10	48,9	6,73	15	50,6	4,31	5	53,1	11	48,6	5,45

4. *Dormánd-Hanyipuszta* – Éry 1991: 2 ♂.
 5. *Füzesabony-Ketőshalom* – Éry 1991: 6 gyermek, 11 ♂, 19 ♀ = 36 egyén.
 6. *Hatvan-Strázsahegy* – Éry 1991: 1 ♀.
 7. *Kál-Legelő* – Éry 1991: 3 gyermek, 1 ♂ = 4 egyén.
 8. *Maklár-Kospérium* – Éry 1991: 3 gyermek, 1 ♂, 3 ♀ = 7 egyén.
 9. *Mezőcsát-Hörcsögös* – Acsádi–Nemeskéri 1970: 13 gyermek, 12 ♂, 20 ♀ = 45 egyén;
 demográfiai analízis.
 10. *Sírok-Akasztómály* – Éry 1991: 1 gyermek, 7 ♀ = 8 egyén.
 11. *Tarnabod-Téglás* – Éry 1991: 1 gyermek, 3 ♂ = 4 egyén.
 12. *Tarnaörs-Csárdamajor* – Éry 1991: 1 gyermek, 5 ♂, 3 ♀ = 9 egyén.
 13. *Tápé-Lebő* – Nemeskéri–Deák 1954, Farkas–Marcsik 1975: 3 ♂ ; Nemeskéri–Deák 1954: mediterrán pontusi+előázsiai; Farkas–Marcsik 1975: nordikus-atlantomediterrán és cromagnonA

Illirek

1. *Szentlőrinc* – Lengyel, Kiszely, cit. Jerem 1968: 15 gyermek, 19 ♂, 26 ♀ = 65 egyén;
 autochton gracilis mediterrán (+ cromagnoid, illetve alpi) és bevándorló taurid (+ pontusi mediterrán, illetve dinári); Kiszely 1979: taxonok és társadalmi helyzet közötti összefüggés.

2. táblázat. Késő vaskor
 Table 2. Late Iron Age

Martin No	S z k í t á k						Szkíták – kelták					
	(Csanytelek, Mátraszele, Szabadszállás, Szentés, Tápíószele BÖTTYÁN '43, DEZSŐ '66)						(Ciumbrud NECRASOV '79)		(Tiszavasvári SZATHMÁRY '90)			
	N	♂ x̄	s	N	♀ x̄	s	♂ x̄ (N=6)	N	♂ x̄	N	♀ x̄	
1.	28	181,0	8,54	33	175,9	5,98	183,0	3	185,3	2	169,5	
8.	28	137,1	5,89	33	133,4	5,42	144,0	3	138,0	2	131,0	
9.	28	93,8	4,64	34	93,4	3,78	–	3	98,7	2	86,0	
17.	14	134,5	6,16	15	125,1	7,85	133,0	1	128	1	152	
20.	24	113,8	6,04	28	110,4	5,90	–	2	109,0	2	118,0	
45.	8	130,4	–	3	125,3	–	–	–	–	1	114	
47.	13	117,9	6,64	12	111,7	8,00	–	–	–	–	–	
48.	13	69,4	5,25	12	66,8	3,97	–	–	–	1	64	
51.	16	41,4	2,68	16	39,9	2,13	42,0	2	37,0	2	34,0	
52.	16	31,5	1,86	17	32,5	2,67	–	2	27,0	2	29,0	
54.	15	24,5	1,92	10	21,7	1,95	–	3	24,7	2	19,0	
55.	13	48,7	4,61	11	47,3	3,82	–	–	–	2	45,0	
66.	19	99,4	6,26	19	92,2	8,34	–	3	102,3	1	91	
8: 1	25	76,0	4,23	31	75,8	4,14	79,9	3	74,5	2	77,9	
17: 1	12	74,8	4,67	14	71,8	4,85	–	1	68,5	1	84,4	
20: 1	21	62,6	3,09	25	63,1	3,40	–	2	57,9	2	69,7	
9: 8	26	68,4	3,29	29	70,4	4,23	–	3	71,5	2	65,8	
47:45	7	90,3	–	3	92,6	–	–	–	–	–	–	
48:45	8	53,9	–	3	56,7	–	–	–	–	1	56,1	
52:51	16	75,9	5,62	14	83,3	5,72	–	2	72,8	2	85,5	
54:55	13	51,5	4,60	9	46,3	–	–	–	–	2	42,2	

3. táblázat. Késő vaskor
Table 3. Late Iron Age

Martin No	Szlovákiai kelták						Dunántúli kelták						Alföldi kelták				Szerémségi kelták			
	(Bratislava, Dvorný n. Ž., Hurbanovo-Abadomb, Bacherov m., Bohatá, Trnovec n. V., Palárikovo II. GOMOLCAK '88, JAKAB '75, VLCEK '57)						(Apátipusztá, Cakóháza, Csabrendek, Cserszegtomaj, Görbő, Kemensesmihályfa, Koronc, Kölesd, Kurd, Lovasberény, Ordód, Sávoly, Zichyújfalu ÉRY '84, KISZELY-KISZELY '67, NEMESKÉRI-DEÁK '54)						(Hódmezővásárhely, Tiszaug NEMESKÉRI-DEÁK '54)				(Hrtkovi, Kupinovo – LEBZELTER '35, ZOFFMANN '88)			
	N	♂ $\bar{x}$	s	N	♀ $\bar{x}$	s	N	♂ $\bar{x}$	s	N	♀ $\bar{x}$	s	N	♂ $\bar{x}$	N	♀ $\bar{x}$	N	♂ $\bar{x}$	N	♀ $\bar{x}$
1.	9	184,4	–	10	173,4	7,20	19	184,4	10,98	11	169,1	10,63	1	195	1	177	–	–	2	167,0
8.	10	141,4	10,33	10	137,0	3,65	19	138,5	5,80	9	135,2	–	1	141	1	140	–	–	1	131
9.	12	97,6	5,00	9	93,9	–	19	94,8	4,14	11	96,2	4,36	1	96	1	90	1	100	1	93
17.	6	139,3	–	7	135,4	–	12	137,8	7,55	6	130,3	–	1	–	1	123	1	136	1	130
20.	8	128,8	–	9	123,0	–	8	111,1	–	5	106,2	–	–	–	–	–	1	115	–	–
45.	8	125,6	–	6	122,0	–	11	130,5	3,39	6	124,7	–	–	–	1	123	–	–	–	–
47.	8	116,3	–	6	105,0	–	14	115,1	7,40	6	109,8	–	1	128	1	102	–	–	–	–
48.	9	70,9	–	7	63,4	–	13	90,9	7,96	6	66,5	–	–	–	1	64	–	–	1	63
51.	8	39,9	–	7	38,4	–	17	40,4	2,55	8	39,1	–	1	43	1	39	–	–	–	–
52.	8	32,9	–	7	31,6	–	17	33,1	2,64	8	32,4	–	1	32	1	33	1	30,5	1	32
54.	9	23,8	–	7	24,0	–	18	24,7	1,07	8	24,8	–	1	23	1	26	–	–	–	–
55.	9	53,3	–	7	46,3	–	17	51,7	4,49	8	48,3	–	1	51	1	49	–	–	1	49
66.	9	102,0	–	7	95,0	–	14	97,4	8,52	7	92,7	–	1	114	1	94	1	110	1	86
8: 1	9	76,9	–	10	79,0	3,98	19	75,4	5,45	9	80,2	–	1	72,3	1	79,1	–	–	2	77,0
17: 1	5	74,6	–	7	77,9	–	12	73,7	3,52	6	76,0	–	–	–	1	69,9	–	–	1	78,8
20: 1	7	68,7	–	9	71,2	–	7	60,1	–	5	62,0	–	–	–	–	–	–	–	–	–
9: 8	10	69,9	3,86	9	68,4	–	19	60,2	10,30	9	70,9	–	1	68,1	1	64,3	–	–	–	–
47:45	8	91,2	–	5	86,8	–	8	90,2	–	6	88,1	–	–	–	1	82,9	–	–	–	–
48:45	8	56,6	–	6	53,8	–	11	54,9	7,13	5	54,4	–	–	–	1	52,0	–	–	–	–
52:51	8	82,5	–	7	82,2	–	17	82,2	6,74	8	82,7	–	1	74,4	1	84,6	–	–	–	–
54:55	9	44,6	–	7	52,1	–	17	48,1	3,69	7	51,3	–	1	45,1	1	53,1	–	–	–	–

Bosut-Besarabi kultúra

1. *Hrtkovci-Gomolava* – Farkas 1972-73, Farkas–Marcsik 1976: 47 gyermek, 8 ♂ . 21 ♀ , 1 felnőtt, 1 ? = 78 egyén; atlantomediterrán-nordikus > cromagnonA és brachymorph, egységes populáció; Zoffmann közöletlen: 46 gyermek, 11 ♂ . 19 ♀ . 2 ? = 70 egyén; tömegsír.

II. Késő vaskor

Szkíták

1. *Ciumbrud* – Russu et al. közöletlen, *cit.* Necrasov 1979: 10 felnőtt; brachymorph dominancia.

2. *Csanytelek* – Bottyán 1943, Farkas–Marcsik 1975; 1 gyermek, 5 ♂ . 4 ♀ = 10 egyén; Farkas–Marcsik 1975: 1 cromagnonB-x ♂ , 1 cromagnonB-alpi ♀ .

3. *Mátraszele* – Bottyán 1943: 1 ♂ .

4. *Szabadszállás-Józan* – Dezső 1966: 43 gyermek, 30 ♂ . 35 ♀ = 108 egyén; gracilis mediterrán > cromagnoid, alpi, keletmediterrán (iráni).

5. *Szentes-Jaksorpart-Ketőshalom* – Bottyán 1943: 1 gyermek, 1 ♂ . 2 ♀ = 4 egyén.

6. *Tápiószele* – Bottyán 1943: 4 gyermek, 5 ♂ . 12 ♀ . 1 felnőtt = 22 egyén.

Szkíták-kelták

1. *Tiszavasvári-Városföldje-Jegyzőtag* – Szathmáry 1990: 3 gyermek, 4 ♂ . 5 ♀ = 13 egyén; birituális temető.

Kelták

1. *Apátipusztá (Ete)-Telekpart* – Nemeskéri–Deák 1954: 2 ♂ . 1 felnőtt = 3 egyén; dinári + nordikus.

2. *Bešenov pri Šurani-Papföld* – Szőke–Nemeskéri 1954: 1 ♀ . 1 ? = 2 egyén.

3. *Bratislava-Nálepkova ulica 19-21* - Gomolčák 1988: 1 ♂ . 3 ♀ = 4 egyén.

4. *Cakóháza* – Nemeskéri–Deák 1954: 3 ♂ ; cromagnoid (+ x).

5. *Csabrendek* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♂ . CromagnonA.

6. *Cserszegtomaj* – Nemeskéri–Deák 1954: 4 ♂ . 1 ♀ = 5 egyén; nordikus + cromagnoid + brachymorph.

7. *Dvory nad Žitavou* - Vlček 1957: 1 gyermek, 5 ♂ . 1 ♀ . 7 felnőtt = 14 egyén; nordikus + cromagnonB + dinári.

8. *Görbő* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♂ ; cromagnoid- nordikus.

9. *Hódmezővásárhely-Székkutas* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♀ ; alpi-dinári (+ mediterrán), illetve alpi-mediterrán.

10. *Hrtkovci-Gomolava* – Zoffmann 1988: 1 gyermek, 1 ♂ . 1 ♀ = 3 egyén.

11. *Hurbanovo-Abadomb* – Vlček 1957: 2 ♂ ; nordikus.

12. *Hurbanovo-Bacherov majer* – Vlček 1957: 2 ♂ . 4 ♀ = 6 egyén; mediterrán + nordikus + alpi + dinári.

13. *Hurbanovo-Bohatá* – Jakab 1977: 2 gyermek, 6 ♂ . 4 ♀ . 3 felnőtt = 15 egyén; birituális temető.

14. *Kemenesmihályfa* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♂ ; cromagnonA.

15. *Koroncó* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♂ ; cromagnoid- nordikus.

16. *Kölesd-Lencsepuszta* – Kiszely–Hankó–Kiszely 1967: 3 gyermek, 7 ♂, 5 ♀. = 15 egyén; nordikus, cromagnoid, gracilis mediterrán, alpi.
17. *Kupinovo* – Lebzelter 1935: 1 ♀, nordikus + alpi.
18. *Kurd* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♀; cromagnoid- nordikus.
19. *Lovasberény-Alsótelek-Guba domb* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♂, 2 ♀ = 3 egyén; alpi-mediterrán, nordikus-dinári.
20. *Ordód (Babót)* – Lebzelter 1928: 1 ♂, 1 ♀ = 2 egyén; gracilis mediterrán.
21. *Pákozd-Keltaforrás* – Éry 1972: csonttöredékek.
22. *Palárikovo II.* – Thurzo 1975: 2 gyermek, 1 ♂, 1 ♀, 1 felnőtt = 5 egyén; temetkezések és antropofágia.
23. *Sávoly* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♀; cromagnoid- nordikus.
24. *Sztálinváros (=Dunaújváros)-Ejtőtorony* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♂; cromagnonA.
25. *Tiszaug* – Nemeskéri–Deák 1954: 1 ♂; nordikus.
26. *Trnovec nad Váhom–Horný Jatov* – Vlček 1957: 1 gyermek, 8 ♂, 4 ♀, 2 felnőtt, 7 ? = 22 egyén; gracilis mediterrán + nordikus + cromagnonA + dinári.
27. *Zichyújfalu* – Éry 1984: 1 gyermek, 3 ♂, 4 ♀ = 8 egyén; mediterrán (+ alpi ?).

Irodalom

- Acsádi, Gy.–Nemeskéri, J. (1970): *History of human life span and mortality.* – Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Botlyán, O (1943): Szkitakori temetők embertani vizsgálata [Anthropologische Untersuchungen einiger Gräberfelder aus der skytischen Zeit.] – *Acta Sc. Math. et Nat.*, 15; Kolozsvár.
- Dezső, Gy. (1966): A population of the Scythian Period between the Danube and the Tisza. – *Anthrop. Hung.*, 7; 35-83.
- Éry, K. K. (1972): Results of the examination of human bones from Pákozd-Keltaforrás. – *Acta Arch. Hung.*, 24; 382-383.
- Éry, K. K. (1984): Kelta csontvázak Zichyújfaluról. [Celtic skeletons from Zichyújfalu.] – *Anthrop. Közl.*, 28; 33-38.
- Éry, K. K. (1991): Embertani vizsgálatok Heves megye Kr.e. VIII. századi népességén. [Die anthropologische Untersuchung der aus dem 8. Jh.v.Ch. stammende Bevölkerung des Komitates Heves.] – *Az Egri Dobó István Vármúzeum Évkönyve – Agria*, 25-26; 119-158, 126.
- Farkas, Gy. (1972-73): Izveštaj o ispitivanju antropološkog materijala iz grupe grobnice sa lokaliteta "Gomolava". – *RVM*, 21-22; 125-129.
- Farkas, Gy.–Marcsik, A. (1975): Anatomical variations and palaeopathological observations in Praehistoric series. – *Acta Biol., Szeged*, 21; 147-163.
- Farkas, Gy.–Marcsik, A. (1976): Das Sammelgrab von Gomolava (Jugoslawien) aus der Urzeit. – *Anthropologie*, 14; 93-99.
- Fekete, M. (1981): Előzetes jelentés Vaskeresztes-Diófás dűlői halomsírok leletmentéséről. [Vorbericht über die Tumuli- Rettungsgrabungen in Vaskeresztes-Diófás Flur (178-1979).] – *Savaria*, 15; 129-163.
- Fekete, M. (1985): Rettungsgrabung früheisenzeitlicher Hügelgräber in Vaskeresztes. – *Acta Arch. Hung.*, 37; 33-78.
- Gomolčák, P. (1988): Anthropologische Charakteristik des Skelettmaterials vom keltischen Objekt 3b/85 aus der Strasse Nálepkova ulica 1921 in Bratislava. – *Zborník SNM*, 82 - *Historia*, 28; 73-91.
- Holport, Á. (1968): Questions in connection with recent excavations at Százhalombatta. – *Mitt. Arch. Inst. Bh.* 3; 93-98.
- Jakab, J. (1977): Charakteristika antropologického materiálu z birituálneho Laténskeho pohrebiska v Hurbanovo-Bohatej. [Charakteristik des anthropologischen Materials aus dem birituellen laténezeitlichen Gräberfeld von Hurbanovo- Bohatà] – *Slov. Archeol.*, 25; 69-75, 76.
- Jelínek, J. (1975): New anthropological materials from the Hallstatt Period unearthed in Western Slovakia. – *Anthropologie*, 13; 57-62.
- Jerem, E. (1968): The Late Iron Age cemetery of Szentlőrinc. – *Acta Arch. Hung.*, 20; 159-208.

- Kiszelyné-Hankó, I.–Kiszely, I. (1967): A lencsepusztai kelta temető embertani feldolgozása. [The anthropological treatment of the Celtic cemetery in Lencsepuszta.] – *Anthrop. Közl.*, 11 ; 187-198, 198.
- Lebzelter, V. (1928): Hallstatt- und La Tène-Schädel aus Güns und Ordod Babot (Ungarn). – *Wiener Prähist. Ztschr.*, 15 ; 115-120.
- Lebzelter, V. (1935): Ein Keltenschädel aus Kupinowo, S.H.S. – *Wiener Prähist. Ztschr.*, 22 ; 104-105.
- Mithay, S. (1988): Beszámoló az Ugod-Katonavágási későbronzkori ásatásokról. [Bericht über die spätbronzezeitlichen Ausgrabungen in Ugod-Katonavágás.] – *Acta Musei Papensis*, 1 ; 7-17, 18.
- Necrasov, O. (1979): Structure anthropologique des populations anciennes et récentes de la R. S. Roumanie. – in: Schwidetzky, I. (ed.): *Rassengeschichte der Menschheit*. Lfg. 6 : Europa 4 ; 51-96.
- Nemeskéri, J.–Deák, M. (1954): A magyarországi kelták embertani vizsgálata. [Analyse anthropologique des Celtes de la Hongrie.] – *Biol. Közl.*, 2 ; 133-155, 157-158.
- Szathmáry, L. (1990): A tiszavasvári emberi csontvázleletek vizsgálatának előzetes eredményei. [Previous results of examination of human skeleton finds from Tiszavasvári.] – *A Nyíregyházi Jósza András Múzeum Évkönyve*, 27-29 ; 135-148, 149.
- Szőke, B.–Nemeskéri, J. (1954): Archeologické a antropologické poznatky z výskumu v Bešenove pri Šuranoch. [A Bešenov (Zsitvabesenyő) – Papföldi őskori és 11-12. századi temető] – *Slov. Arheol.*, 2 ; 105-027, 128-135.
- Thurzo, M. (1975): Antropologický rozbor kostorvých pozostatkov z keltských hrobov v Palárikove. [Anthropologische Analyse des Skelettreste aus dem Fundort Palárikovo II. (Hügelgrab).] – *Slov. Arheol.*, 23 ; 333-336, 337.
- Vadász, É. (1983): Előzetes jelentés egy koravaskori halomsír feltárásáról Süttőn. [Vorbericht über die Erschließung eines früheisenzeitlichen Hügels in Süttő.] – *Com. Arch. Hung.*, 1983, 19-48, 48-54.
- Vadász, É. (1986): Das früheisenzeitliche Gräberfeld von Süttő. – *Mitt. Arch. Inst. Bh.* 3 ; 251-257.
- Vlček, E. (1957): Antropologia Keltov na juhozápadnom Slovensku. [Anthropologie der Kelten in der Südwestslowakei]. – in: Benadik, B.–Vlček, E.–Ambros, C.: *Keltiské pohrebiská na juhozápadnom Slovensku*. [Keltische Gräberfelder der Südwestslowakei.] – *Arch. Slovaca - Fontes I* ; 204-289.
- Zoffmann, Zs. K. (1984): A Kárpát-medence neolitikus és rézkori embertani leleteinek főbb metrikus és taxonómiai jellemzői. [Main metric and taxonomic data of the anthropological finds dating from the Neolithic and Copper Ages in the Carpathian Basin.] – *Anthrop. Közl.*, 28 ; 79-90.
- Zoffmann, Zs. K. (1988): Antropološki ostaci iz kružnog grupnog groba latenskog naselja Gomolave. Anthropological remains from the circular grave from the La Tène settlement at the Gomolava. – in: Jovanović, B.–Jovanović, M.: *Gomolava, naselje mladjeg gvozdenog doba. Gomolava, Late La Tène settlement*. Ser. Gomolava, Novi Sad–Beograd 2 ; 59-65, 187.
- Zoffmann, Zs. K. (1994a): Kárpát-medence bronzkori embertani leleteinek taxonómiai és metrikus jellemzői. [Main metric and taxonomic data of the anthropological finds dating from the Bronze Ages in the Carpathian Basin.] – *Anthrop. Közl.*, 36 ; 39-50.
- Zoffmann, Zs. (1995): Les ossements humains épars mis à jour dans la couche de remblai de la période Hallstatt – La Tène à Velem-Szentvid. – *Acta Arch. Hung.* 47; 129-131.

A szerző címe: K. Zoffmann Zsuzsanna
 Author's address: Magyar Nemzeti Múzeum Régészeti Osztálya
 Múzeum krt. 14-16.
 H-1370 Budapest
 Hungary

